

Wyciąg z taryfy TAURON Dystrybucja S.A. dla dystrybucji energii elektrycznej na 2019 rok.

[...]

1.2. Warunki stosowania Taryfy.

1.2.1. Niniejsza Taryfa ustalona przez TAURON Dystrybucja S.A., zwaną dalej „Operatorem” obowiązuje odbiorców przyłączonych do sieci Operatora, [...].

1.2.2. Operator w niniejszej Taryfie, ze względu na [...] prowadzenie działalności w różnych obszarach, [...] ustalił zróżnicowane stawki opłat za świadczenie tych usług, [...] dla tych obszarów działania, umownie nazwanych na potrzeby Taryfy:

a) obszar jeleniogórski,	e) obszar wrocławski,	i) obszar krakowski,
b) obszar legnicki,	f) obszar bielski,	j) obszar tarnowski,
c) obszar opolski,	g) obszar będziński,	k) obszar gliwicki,
d) obszar wałbrzyski,	h) obszar częstochowski,	

1.2.3. Odbiorca posiadający miejsca dostarczania w różnych obszarach działania Operatora rozliczany jest wg stawek opłat określonych dla obszaru właściwego dla miejsca dostarczania. [...].

[...]

1.2.5. Ustalone w niniejszej taryfie stawki opłat nie zawierają podatku od towarów i usług (VAT). Podatek VAT nalicza się zgodnie z obowiązującymi przepisami.

[...]

3.1. Zasady kwalifikacji odbiorców do grup taryfowych.

3.1.1. Odbiorcy za świadczone usługi dystrybucji rozliczani są według stawek opłat właściwych dla grup taryfowych. [...]

3.1.11. Dla odbiorców z grupy taryfowej G12as składnik zmienny stawki sieciowej w strefie nocnej, w pierwszym roku od zakwalifikowania odbiorcy do tej grupy taryfowej, obowiązuje w odniesieniu do ilości energii elektrycznej przewyższającej ilość energii elektrycznej zużytej w analogicznym okresie rozliczeniowym poprzedzającego roku.

3.1.12. Dla nowego miejsca dostarczania energii elektrycznej dla odbiorcy z grupy taryfowej G12as, któremu przedsiębiorstwo energetyczne nie świadczyło usługi dystrybucji dłużej niż rok, przyjmuje się, że zużycie energii elektrycznej, o którym mowa w pkt 3.1.11., wynosiło 0 kWh.

3.1.13. W kolejnych latach od zakwalifikowania odbiorcy do grupy taryfowej G12as, do rozliczenia opłaty sieciowej zmiennej w poszczególnych okresach przyjmuje się ilość zużycia energii elektrycznej taką jak w analogicznym okresie rozliczeniowym roku poprzedzającego pierwszy rok zakwalifikowania odbiorcy do grupy taryfowej G12as.

3.1.14. Dla odbiorców, o których mowa w pkt 3.1.12. i 3.1.13., składnik zmienny stawki sieciowej w strefie nocnej obowiązuje w odniesieniu do ilości energii elektrycznej przewyższającej ilość energii elektrycznej zużytej w analogicznym okresie roku poprzedzającego pierwszy rok zakwalifikowania odbiorcy do grupy taryfowej G12as.

3.2. Strefy czasowe.

3.2.2. Strefy czasowe stosowane w rozliczeniach z odbiorcami grup taryfowych [...] G13:

strefa doby	okres czasowy	
	lato (od 1 kwietnia do 30 września)	zima (od 1 października do 31 marca)
szczyt przedpołudniowy	7 ⁰⁰ – 13 ⁰⁰	7 ⁰⁰ – 13 ⁰⁰
szczyt popołudniowy	19 ⁰⁰ – 22 ⁰⁰	16 ⁰⁰ – 21 ⁰⁰
pozostałe godziny doby*	13 ⁰⁰ – 19 ⁰⁰ 22 ⁰⁰ – 7 ⁰⁰	13 ⁰⁰ – 16 ⁰⁰ 21 ⁰⁰ – 7 ⁰⁰

* Do strefy trzeciej (pozostałe godziny doby), zaliczane są wszystkie godziny (cała doba) sobót, niedziel i innych dni ustawowo wolnych od pracy.

[...]

3.2.6. Strefy czasowe stosowane w rozliczeniach z odbiorcami grup taryfowych [...] G12:

miesiące	strefa dzienna	strefa nocna
od 1 stycznia do 31 grudnia	14 godzin w ciągu doby ¹⁾	10 godzin w ciągu doby*, z tego: <ul style="list-style-type: none"> 8 następujących po sobie godzin z przedziału pomiędzy godzinami 22⁰⁰ a 7⁰⁰; 2 następujące po sobie godziny z przedziału pomiędzy godzinami 13⁰⁰ a godziną 16⁰⁰.

¹⁾ Godziny zegarowe trwania stref czasowych w grupach taryfowych [...] G12 określa Operator.

3.2.7. Strefy czasowe stosowane w rozliczeniach z odbiorcami grupy taryfowej G12w:

miesiące	strefa szczytowa	strefa pozaszczytowa
od 1 stycznia do 31 grudnia	od poniedziałku do piątku: 6 ⁰⁰ – 13 ⁰⁰ 15 ⁰⁰ – 22 ⁰⁰	od poniedziałku do piątku: 13 ⁰⁰ – 15 ⁰⁰ 22 ⁰⁰ – 6 ⁰⁰ oraz wszystkie godziny doby sobót i niedziel oraz innych dni ustawowo wolnych od pracy

3.2.8. Strefy czasowe stosowane w rozliczeniach z odbiorcami grupy taryfowej G12as:

miesiące	strefa dzienna	strefa nocna
od 1 stycznia do 31 grudnia	6 ⁰⁰ ÷22 ⁰⁰	22 ⁰⁰ ÷6 ⁰⁰

3.2.9. Zegary sterujące w układach pomiarowo-rozliczeniowych zainstalowanych u odbiorców rozliczanych w strefach czasowych, określonych wyżej ustawia się według czasu zimowego i nie zmienia się w okresie obowiązywania czasu letniego. Powyższa zasada może nie być stosowana w przypadku, gdy urządzenia sterujące umożliwiają automatycznie utrzymanie godzin stref w okresie obowiązywania czasu letniego i zimowego.

3.3. Okresy rozliczeniowe stosowane w rozliczeniach z odbiorcami i ogólne zasady rozliczeń.

3.3.1. Rozliczeń z odbiorcami za świadczone usługi dystrybucji energii elektrycznej dokonuje się w okresach rozliczeniowych określonych w Taryfie i uzgodnionych w Umowie.

3.3.2. Operator stosuje w rozliczeniach z odbiorcami następujące okresy rozliczeniowe:

[...]

c) 1, 2, 6 lub 12 miesięcy dla odbiorców z grup taryfowych: [...] G11, G12, G12as, G12w, G13,

[...]

3.3.3. Okresy rozliczeniowe nie odnoszą się do odbiorców rozliczanych w systemie przedpłatowym. Sposób rozliczeń z tymi odbiorcami określa Umowa.

[...]

3.3.22. Za wznowienie dostarczania energii elektrycznej po wstrzymaniu jej dostaw z przyczyn, o których mowa w art. 6b ust. 1, 2 i 4 ustawy, z zastrzeżeniem art. 6c ustawy, pobiera się opłatę w wysokości:

1) na niskim napięciu (nN) – 87,45 zł [107,56 zł brutto]

[...]

4.1. Opłaty za usługi dystrybucji energii elektrycznej.

4.1.1. Opłatę za świadczenie usługi dystrybucji dla określonego odbiorcy zasilanego z danego poziomu napięć znamionowych, oblicza się według wzoru:

$$O_{poi} = S_{SVn} \cdot P_i + \sum_{m=1}^R S_{ZVnm} \cdot E_{oim} + S_{oSJ} \cdot E_{ok} + S_{op} \cdot P_i + S_{OZE} \cdot E_{okOZE} + S_{ok} \cdot E_{okKOG} + O_a$$

gdzie:

- O_{poi} – opłata za usługi dystrybucji obliczona dla danego odbiorcy, w zł,
- S_{SVn} – składnik stały stawki sieciowej, w zł/kW/miesiąc natomiast dla odbiorców energii elektrycznej z grup taryfowych G, w zł/miesiąc,
- P_i – moc umowna określona dla danego odbiorcy, w kW natomiast dla odbiorców energii elektrycznej z grup taryfowych G, liczba miesięcy,
- R – liczba stref czasowych,
- S_{ZVnm} – składnik zmienny stawki sieciowej, [...] w zł/kWh,
- E_{oim} – ilość energii pobranej z sieci przez odbiorcę, [...] w kWh,
- S_{oSJ} – stawka jakościowa, [...] w zł/kWh,
- E_{ok} – ilość energii elektrycznej zużytej przez odbiorcę oraz innych odbiorców przyłączonych do jego sieci korzystających z krajowego systemu elektroenergetycznego, [...] w kWh,
- S_{op} – stawka opłaty przejściowej, [...] w zł/miesiąc,
- S_{OZE} – stawka opłaty OZE, w zł/MWh,

-
- E_{okOZE} – ilość energii elektrycznej pobranej i zużytej przez odbiorcę końcowego, o której mowa w pkt 4.1.18. w MWh lub kWh,
- S_{ok} – stawka opłaty kogeneracyjnej, w zł/MWh,
- E_{okKOG} – ilość energii elektrycznej pobranej i zużytej przez odbiorcę końcowego, o której mowa w pkt 4.1.23. w MWh lub kWh,
- O_a – opłata abonamentowa, w zł,
- [...]

- 4.1.3. Dla odbiorców z grup taryfowych G składnik stały stawki sieciowej ustalony jest w zł/miesiąc.
[...]
- 4.1.5. Dla odbiorców z grup taryfowych G stawka opłaty przejściowej ustalona jest w zł/miesiąc, z uwzględnieniem zróżnicowania wynikającego z art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o rozwiązaniu KDT, tj. dla odbiorców zużywających rocznie:
- poniżej 500 kWh energii elektrycznej;
  - od 500 kWh do 1 200 kWh energii elektrycznej;
  - powyżej 1 200 kWh energii elektrycznej.
- 4.1.6. Kwalifikowanie odbiorcy z grup taryfowych G, do przedziałów zużycia, o których mowa w pkt 4.1.5., odbywa się na podstawie ilości energii elektrycznej zużytej przez tego odbiorcę w okresie jednego roku kończącego się z dniem ostatniego dokonanego odczytu.
- 4.1.7. W przypadku odbiorcy, który zużywał energię elektryczną w okresie krótszym niż jeden rok, odbiorcę kwalifikuje się do danego przedziału zużycia przyjmując całkowitą ilość zużytej energii do dnia dokonania ostatniego odczytu.
- 4.1.8. Odbiorcy z grup taryfowych G do dnia dokonania pierwszego odczytu kwalifikowani są do przedziału zużycia poniżej 500 kWh.
[...]
- 4.1.11. Opłatę za usługi dystrybucji w części wynikającej ze składnika stałego stawki sieciowej i opłatę za usługi dystrybucji w części wynikającej ze stawki opłaty przejściowej pobiera się proporcjonalnie do czasu trwania Umowy.
[...]
- 4.1.15. Opłata abonamentowa naliczana jest w pełnej wysokości, niezależnie od dnia miesiąca, w którym nastąpiło zawarcie lub rozwiązanie Umowy.
- 4.1.16. Odbiorca, u którego zainstalowano przedpłatowy układ pomiarowo-rozliczeniowy, ponosi opłatę abonamentową w wysokości 50% stawki opłaty abonamentowej dla najdłuższego okresu rozliczeniowego wynikającej z grupy taryfowej, zgodnie z którą jest rozliczany.
- 4.1.17. W przypadku odbiorców rozliczanych w systemie przedpłatowym opłaty za usługi dystrybucji:
- w części wynikającej ze składnika zmiennego stawki sieciowej, stawki jakościowej i stawki opłaty OZE pobierane są przed ich faktyczną realizacją, w wysokości ustalonej według zasad określonych w punkcie 4.1.1.;
  - w części wynikającej ze składnika stałego stawki sieciowej, stawki opłaty przejściowej, oraz opłaty abonamentowej pobierane są z chwilą dokonywania po raz pierwszy w danym miesiącu kalendarzowym zakupu określonej ilości energii elektrycznej oraz usług dystrybucyjnych. Opłaty te, pobierane są w pełnej wysokości za dany miesiąc i poprzednie miesiące, za które nie zostały pobrane wcześniej.
- 4.1.18. Płatnik opłaty OZE oblicza należną opłatę OZE jako iloczyn stawki opłaty OZE oraz ilości energii elektrycznej pobranej z sieci i zużytej przez odbiorców końcowych przyłączonych:
- bezpośrednio do sieci danego płatnika opłaty OZE;
- [...]

8. Stawki opłat za usługi dystrybucji dla poszczególnych grup taryfowych.

8.1. Tabele stawek opłat dla obszaru jeleniogórskiego, legnickiego, opolskiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego, z zastrzeżeniem dostępności grup taryfowych z pkt. 3.1.3. Taryfy.

grupa taryfowa	stawka jakościowa (B)	składnik zmienny stawki sieciowej					składnik stały stawki sieciowej	stawka opłaty abonamentowej					stawka opłaty przejściowej (A)	
		całodobowy	dzienny / szczytowy	nocny/ pozaszczytowy	szczyt przedpołudniowy	szczyt popołudniowy		pozostałe godziny doby	przy dekadowym okresie rozliczeniowym	przy 1-miesięcznym okresie rozliczeniowym	przy 2-miesięcznym okresie rozliczeniowym	przy 6-miesięcznym okresie rozliczeniowym		przy 12-miesięcznym okresie rozliczeniowym
[...]														
	[zł/kWh]	[zł/kWh]					układ		[zł/m-c]					
							1-faz.	3-faz.						
							[zł/m-c]							
G11	0,0130 [0,0160]*	0,1678 [0,2064]*					3,00 [3,69]*	5,40 [6,64]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)
G12	0,0130 [0,0160]*		0,1803 [0,2218]*	0,0508 [0,0625]*			5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)
G12as	0,0130 [0,0160]*		0,1678 [0,2064]*	0,1678 ¹⁾ [0,2064]*			6,00 [7,38]*	10,80 [13,28]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)
G12w	0,0130 [0,0160]*		0,2207 [0,2715]*	0,0355 [0,0437]*			5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)
G13	0,0130 [0,0160]*				0,1248 [0,1535]*	0,2149 [0,2643]*	0,0231 [0,0284]*	5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*	4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)

* W nawiasach zostały podane ceny brutto.

¹⁾ stawka opłaty obowiązująca jeśli zużycie energii elektrycznej nie przewyższa ilości energii elektrycznej zużytej w okresie wskazanym w pkt 3.1.11. – 3.1.14.

²⁾ stawka opłaty obowiązująca jeśli zużycie energii elektrycznej przewyższa ilość energii elektrycznej zużytej w okresie wskazanym w pkt 3.1.11 – 3.1.14.

(A) stawki opłaty przejściowej

lp.	wyszczególnienie	stawka opłaty przejściowej
1.	Odbiorcy z grup taryfowych G [zł/m-c]	
	- poniżej 500 kWh	0,02 [0,0246]*
	- od 500 kWh do 1200 kWh	0,10 [0,1230]*
	- powyżej 1200 kWh	0,33 [0,4059]*

[...]

We wszystkich grupach taryfowych wprowadza się stawkę opłaty OZE w wysokości 0,00 zł/MWh, która została określona w Informacji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr 100/2018 z dnia 30 listopada 2018 roku dotyczącej wysokości stawki opłaty OZE na rok kalendarzowy 2019.

We wszystkich grupach taryfowych wprowadza się stawkę opłaty kogeneracyjnej w wysokości 1,58 zł/MWh [1,98 zł/MWh brutto], wskazanej w art. 106 ustawy o kogeneracji.

8.2. Tabele stawek opłat dla obszaru bielskiego, będzińskiego, częstochowskiego, krakowskiego i tarnowskiego, z zastrzeżeniem dostępności grup taryfowych z pkt. 3.1.3. Taryfy.

grupa taryfowa	stawka jakościowa (B)	składnik zmienny stawki sieciowej					składnik stały stawki sieciowej	stawka opłaty abonamentowej					stawka opłaty przejściowej (A)	
		całodobowy	dzienny / szczytowy	nocny/ pozaszczytowy	szczyt przedpołudniowy	szczyt popołudniowy		pozostałe godziny doby	przy dekadowym okresie rozliczeniowym	przy 1-mies. okresie rozliczeniowym	przy 2-mies. okresie rozliczeniowym	przy 6-mies. okresie rozliczeniowym		przy 12-mies. okresie rozliczeniowym
[...]														
	[zł/kWh]	[zł/kWh]					układ		[zł/m-c]					
							1-faz.	3-faz.						

							[zł/m-c]								
G11	0,0130 [0,0160]*	0,1777 [0,2186]*					3,00 [3,69]*	5,40 [6,64]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)	
G12	0,0130 [0,0160]*		0,1803 [0,2218]*	0,0407 [0,0501]*			5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)	
G12as	0,0130 [0,0160]*		0,1777 [0,2186]*	0,1777 ¹⁾ [0,2186]* 0,0178 ²⁾ [0,0219]*			6,00 [7,38]*	10,80 [13,28]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)	
G12w	0,0130 [0,0160]*		0,2207 [0,2715]*	0,0355 [0,0437]*			5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)	
G13	0,0125 [0,0154]*				0,1248 [0,1535]*	0,2149 [0,2643]*	0,0231 [0,0284]*	5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)

* W nawiasach zostały podane ceny brutto.

¹⁾ stawka opłaty obowiązująca jeśli zużycie energii elektrycznej nie przewyższa ilości energii elektrycznej zużytej w okresie wskazanym w pkt 3.1.11. – 3.1.14.

²⁾ stawka opłaty obowiązująca jeśli zużycie energii elektrycznej przewyższa ilość energii elektrycznej zużytej w okresie wskazanym w pkt 3.1.11 – 3.1.14.

(A) stawki opłaty przejściowej

lp.	wyszczególnienie	stawka opłaty przejściowej
	Odbiorcy z grup taryfowych G [zł/m-c]	
1.	- poniżej 500 kWh	0,02 [0,0246]*
	- od 500 kWh do 1200 kWh	0,10 [0,1230]*
	- powyżej 1200 kWh	0,33 [0,4059]*

[...]

We wszystkich grupach taryfowych wprowadza się stawkę opłaty OZE w wysokości 0,00 zł/MWh, która została określona w Informacji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr 100/2018 z dnia 30 listopada 2018 roku dotyczącej wysokości stawki opłaty OZE na rok kalendarzowy 2019.

We wszystkich grupach taryfowych wprowadza się stawkę opłaty kogeneracyjnej w wysokości 1,58 zł/MWh [1,98 zł/MWh brutto], wskazanej w art. 106 ustawy o kogeneracji.

8.3. Tabele stawek opłat dla obszaru gliwickiego, z zastrzeżeniem dostępności grup taryfowych z pkt. 3.1.3. Taryfy.

grupa taryfowa	stawka jakościowa (B)	składnik zmienny stawki sieciowej					składnik stały stawki sieciowej	stawka opłaty abonamentowej					stawka opłaty przejściowej (A)		
		całodobowy	dzienny / szczytowy	nocny/ pozaszczytowy	szczyt przedpołudniowy	szczyt popołudniowy		pozostałe godziny doby	przy dekadowym okresie rozliczeniowym	przy 1-mies. okresie rozliczeniowym	przy 2-mies. okresie rozliczeniowym	przy 6-mies. okresie rozliczeniowym		przy 12-mies. okresie rozliczeniowym	
[...]															
	[zł/kWh]	[zł/kWh]					układ		[zł/m-c]						
							1-faz.	3-faz.							
							[zł/m-c]								
G11	0,0130 [0,0160]*	0,1476 [0,1815]*					5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)	
G12	0,0130 [0,0160]*		0,1803 [0,2218]*	0,0345 [0,0424]*			5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)	
G12as	0,0130 [0,0160]*		0,1476 [0,1815]*	0,1476 ¹⁾ [0,1815]* 0,0148 ²⁾ [0,0182]*			10,68 [13,14]*	16,00 [19,68]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)	
G12w	0,0130 [0,0160]*		0,2018 [0,2482]*	0,0308 [0,0379]*			5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)	
G13	0,0130 [0,0160]*				0,1248 [0,1535]*	0,2149 [0,2643]*	0,0231 [0,0284]*	5,34 [6,57]*	8,00 [9,84]*		4,56 [5,61]*	2,28 [2,80]*	0,76 [0,93]*	0,38 [0,47]*	(A)

* W nawiasach zostały podane ceny brutto.

¹⁾ stawka opłaty obowiązująca jeśli zużycie energii elektrycznej nie przewyższa ilości energii elektrycznej zużytej w okresie wskazanym w pkt 3.1.11. – 3.1.14.

²⁾ stawka opłaty obowiązująca jeśli zużycie energii elektrycznej przewyższa ilość energii elektrycznej zużytej w okresie wskazanym w pkt 3.1.11 – 3.1.14.

(A) stawki opłaty przejściowej

lp.	wyszczególnienie	stawka opłaty przejściowej
1.	Odbiorcy z grup taryfowych G [zł/m-c]	
	- poniżej 500 kWh	0,02 [0,0246]*
	- od 500 kWh do 1200 kWh	0,10 [0,1230]*
	- powyżej 1200 kWh	0,33 [0,4059]*

[...]

We wszystkich grupach taryfowych wprowadza się stawkę opłaty OZE w wysokości 0,00 zł/MWh, która została określona w Informacji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki nr 100/2018 z dnia 30 listopada 2018 roku dotyczącej wysokości stawki opłaty OZE na rok kalendarzowy 2019.

We wszystkich grupach taryfowych wprowadza się stawkę opłaty kogeneracyjnej w wysokości 1,58 zł/MWh [1,98 zł/MWh brutto], wskazanej w art. 106 ustawy o kogeneracji.